

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **Z. J.**, zastoupen JUDr. Janem Klaiem, advokátem se sídlem Lukavická 2012/22, Plzeň, proti žalovanému: **velitel vzdušných sil**, se sídlem Vítězné náměstí 1500/5, Praha 6, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 1. 7. 2021, č. j. 62 Ad 19/2019 – 76,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovaný **je povinen** uhradit žalobci na náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti částku 4114 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupce JUDr. Jana Klaila, advokáta.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce podal „*Žádost o náhradu škody na ušlé mzdě*“ ze dne 14. 8. 2008, a to v souvislosti s výkonem služeb LZS (letecká záchranná služba) a SAR (služba pátrání a záchrany) za období od založení 233. vrtulníkové letky v Plzni-Líních v roce 1998 do podání žádosti. Svůj nárok odůvodnil tím, že služby LZS a SAR vykonával v rámci 24hodinových směn, které byly pouze formálně rozděleny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti. Za dobu označenou jako služební pohotovost tedy byla žalobci vyplacena pouze příslušná náhrada, ačkoliv z materiálního hlediska se stále jednalo o výkon služby a měl mu náležet plat, včetně všech případných příplatků.

[2] Služební orgány ve věci vydaly již několik rozhodnutí, jimiž žádost žalobce zamítly. Tato jednotlivá rozhodnutí, potažmo rozhodnutí o odvolání následně v průběhu soudního přezkumu zrušil Krajský soud v Ostravě (nejprve rozsudkem ze dne 25. 3. 2010,

č. j. 22 Ca 50/2009 – 50, a následně rozsudkem ze dne 10. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 – 69). Naposledy o žádosti žalobce rozhodl velitel vojenského útvaru 2427 Sedlec, Vícenice u Náměště nad Oslavou. Rozhodnutím ze dne 21. 1. 2019, č. j. MO 24701/2019-2427 (dále též „prvostupňové rozhodnutí“), jí částečně vyhověl a přiznal žalobci odměnu za práci přesčas ve výši 145 345 Kč, včetně úroků z prodlení. Ve zbytku žádost zamítl, a pokud se jedná o nároky uplatněné za období do 15. 8. 2005, shledal je promlčenými. Odvolání žalobce žalovaný rozhodnutím ze dne 17. 9. 2019, č. j. MO 266686/2019-3031 (dále též „napadené rozhodnutí“), zamítl a odvoláním napadené rozhodnutí potvrdil.

[3] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného žalobu ke Krajskému soudu v Brně, který ji v záhlaví specifikovaným rozsudkem vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

[4] Krajský soud poukázal na skutečnost, že podle služebních orgánů byla žalobci služební pohotovost nařizována organizačními rozkazy vydávanými na období kalendářního roku ve spojení s denními rozkazy. Z těchto podkladů (jakož ani dalších dokumentů založených ve spise) však ve vztahu k žalobci není zjevné, jakou formou rozkazů byly v letech 2005, 2006 a 2008 nařizovány služební pohotovosti, tj. zda prostřednictvím písemných organizačních rozkazů, jako tomu bylo v případě organizačního rozkazu ze dne 2. 1. 2007 pro rok 2007, či zda se jednalo o rozkazy ústní. Krajský soud však shledal, že organizace směny byla v letech 2005 až 2008 totožná (o čemž nebylo mezi účastníky řízení sporu), přičemž služba v délce 24 hodin byla rozdělena na část služby (od 7 h do 19 h) a na část pohotovosti (od 19 h do 7 h následujícího dne). Za nesporné považoval krajský soud i doby, kdy měl být žalobce přítomen na daném pracovišti z rozkazu nadřízeného, sporné bylo pouze to, zda se jednalo kromě služby i o pohotovost a co bylo případně jejím obsahem. Ve vztahu k letům 2005, 2006 a 2008 neměl krajský soud nařízení pohotovosti vůbec za prokázané.

[5] Ve vztahu k roku 2007 krajský soud dovodil, že žalobci byla rozkazem č. 1 ze dne 2. 1. 2007 formálně nařízena služební pohotovost. Z toho však nelze současně dovozovat naplnění podmínky důležitého zájmu služby ve smyslu § 30 odst. 1 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění účinném v době, do níž spadají uplatněné nároky (dále jen „zákon o vojácích z povolání“). Pro určení, zda žalobci přísluší plat za výkon služby, či pouze odměna za služební pohotovost, bylo proto nutné postavit najisto, jaké činnosti žalobce v rámci nařízené služební pohotovosti vykonával, tedy zda byl charakter činností během služební pohotovosti identický s činnostmi nařizovanými žalobci v rámci výkonu služby.

[6] Krajský soud poukázal na obsah svědeckých výpovědí provedených v průběhu správního řízení. Shrnul, že podle některých svědků byla doba služby a doba pohotovosti co do náplně totožná a jednalo se o 24hodinovou službu. Někteří svědci sice vypověděli, že většinu času v době služební pohotovosti (mezi 19 h a 7 h následujícího dne) nečinili vojáci nic, přesto jim však určitá činnost byla nařizována. Podle některých svědků tedy v době služební pohotovosti vykonávali vojáci stejné činnosti jako v době služby. Shoda podle krajského soudu nepanovala ani v tom, zda v době služební pohotovosti probíhala stejným způsobem jako v době služby i letová příprava.

pokračování

[7] Krajský soud dále uvedl, že služební orgány dostatečně nevyhodnotily všechny svědecké výpovědi a nevysvětlily, jaký byl průběh služby a pohotovosti co do obsahu těchto režimů. Není přitom rozhodné, že v době označené jako pohotovost byla konkrétní vykonaná činnost proplácena jako výkon služby. Ani za této situace totiž není vyloučeno, že režim v době pohotovosti (od 19 h do 7 h následujícího dne) byl totožný jako v době výkonu služby (od 7 h do 19 h).

[8] Krajský soud se dále zabýval tvrzením žalobce, že správní orgány uplatnily námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. K tomu uvedl, že žalobci nic nebránilo, aby se proti výkladu zastávanému služebními orgány včasně bránil. Promlčení představuje obecné pravidlo, k jehož prolomení musí existovat závažné důvody. Služební orgán I. stupně nicméně nevysvětlil, proč došlo k promlčení nároku na dorovnání ušlého platu za červenec roku 2005. Žalovaný pak neobjasnil, jak se jeho odlišné posouzení otázky promlčení promítlo do napadeného rozhodnutí, jímž neshledal prvostupňové rozhodnutí nezákonným a potvrdil výši nároku žalobce, jak ji stanovil služební orgán I. stupně.

[9] Žalobce rovněž namítal, že služební orgány nepostupovaly správně, pokud nerozšířily posuzování jeho žádosti i na období let 2008 až 2012. V této souvislosti krajský soud konstatoval, že správní spis neobsahuje jednoznačné důkazy o tom, že žalobce svou žádost rozšířil, kdy tak případně učinil a jakého období se měl tento úkon týkat.

[10] Krajský soud tedy závěrem shrnul, že ve věci není sporu o tom, ve kterých dnech byl žalobce jako záchranář přítomen na stanovišti letecké pátrací a záchranné služby, sporným však zůstává, zda tato přítomnost byla nařízena jako služba, či pohotovost. V roce 2007 byla žalobci v rozporu se zákonem nařizována služební pohotovost, přestože to nevyžadoval důležitý zájem služby, což však samo o sobě neznamená, že byla žalobci fakticky nařízena služba, nikoliv pohotovost. Ač služební orgány dovodily, že byla žalobci nařizována pohotovost rovněž v dalších letech (2005, 2006 a 2008), tyto údaje se nepodařilo ověřit ze správního spisu. V tomto směru tedy bude zapotřebí doplnit spisovou dokumentaci a zdůvodnit, proč se dané rozkazy vztahují na žalobce. Obdobně bude třeba doplnit, čeho se týkaly služebními orgány zmiňované ústní rozkazy. Krajský soud se nezabýval porovnáním jednotlivých typů služby zakotvených ve specifických předpisech a dohodách, neboť pro posouzení věci považoval za rozhodující, jak služba skutečně probíhala. V tomto směru je dle krajského soudu zapotřebí odstranit rozpory v jednotlivých svědeckých výpovědích. Žalovaný by měl rovněž odůvodnit odlišné posouzení otázky promlčení nároku žalobce ve srovnání se služebním orgánem I. stupně a postavit najisto okolnosti týkající se tvrzeného rozšíření návrhu.

II. Podstatný obsah kasační stížnosti a vyjádření žalobce

[11] Proti rozsudku krajského soudu brojí žalovaný (stěžovatel) kasační stížností z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[12] Žalobce podle stěžovatele dovozuje oprávněnost svého nároku ze skutečnosti, že mu byla pohotovost nařízena v rozporu se zákonem, potažmo z absence důležitého zájmu služby. Uvedenou konstrukci považuje stěžovatel za nesprávnou, neboť dle jeho mínění je

rozhodné pouze to, zda žalobce v dotčeném období plnil služební úkoly, což však neprokázal.

[13] K výtce krajského soudu, že ze spisového materiálu není zřejmé, na základě jakých skutečností byla žalobci služební pohotovost nařízena v letech 2005, 2006 a 2008, stěžovatel odkazuje na výpovědi svědků a organizační dokumenty (směrnice pro činnost LZS a SAR 233. vrtulníkové letky ze dne 17. 1. 2006, dále jen „směrnice LZS/SAR“; organizační rozkazy č. 1/2008 a č. 200/2008 a denní rozkazy).

[14] Žalobce si pak byl nepochybně vědom toho, že směny LZS a SAR vykonává v režimu 12 hodin služby a 12 hodin služební pohotovosti, neboť docházku stvrdil svým podpisem. Případná nahodilá činnost v průběhu služební pohotovosti sloužila jako závazný podklad k vyplacení platu za službu. Uvedené skutečnosti vyplývají ze svědeckých výpovědí. Stěžovatel odkazuje na výše zmiňovaný rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 – 69, z něhož vyplývá, že i v případě nezákonně nařízené pohotovosti je pro případné vyplacení platu rozhodné, zda dotyčný v průběhu pohotovosti vykonával službu.

[15] Stěžovatel se neztotožňuje s tvrzením krajského soudu, že není zjevná odlišnost mezi činnostmi vykonávanými v rámci služby a pohotovosti. Ze svědeckých výpovědí naopak vyplývá, že žalobce plnil běžné služební úkoly pouze v době výkonu služby a v době pohotovosti byl toliko připraven ke vzletu v případě aktivace. Skutečnost, že v době služební pohotovosti plnil též jiné úkoly na rozkaz nadřízeného (a ty mu byly započítány jako výkon služby), není *a priori* v rozporu s institutem služební pohotovosti, jehož podstatou je přítomnost vojáka na pracovišti a připravenost plnit služební úkoly. Pokud přitom svědci hovořili o předletové či poletové přípravě v době pohotovosti, jednalo se o let v případě aktivace a s tím související přípravu.

[16] Jedná-li se o otázku promlčení, tu stěžovatel posoudil totožně jako služební orgán I. stupně, přičemž pouze doplnil odůvodnění ve vztahu k promlčenému nároku.

[17] Krajský soud stěžovateli uložil, aby doplnil spisový materiál. Ten však obsahuje veškeré relevantní podklady. Absence organizačních rozkazů za roky 2005 a 2006 je nahrazena svědeckými výpověďmi. Stěžovatel tedy zjistil skutkový stav takovým způsobem, že o něm nejsou důvodné pochybnosti, a další doplnění dokazování by nebylo účelné. Žalobce nadto nepředložil žádný důkaz, který by prokazoval oprávněnost jeho nároku.

[18] Z těchto důvodů stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[19] Žalobce podal ke kasační stížnosti obsáhlé vyjádření, v němž zpochybnil správnost tvrzení stěžovatele. Současně se však ohradil vůči odůvodnění rozsudku krajského soudu, neboť má za to, že ze shromážděných podkladů již jednoznačně vyplývá oprávněnost jeho nároku.

pokračování

[20] Podle žalobce neexistuje žádný rozkaz (s uvedením jeho jména, příjmení, data, času a místa), jímž by mu byla nařízena služební pohotovost. Ze spisu naopak vyplývá, že byl vždy zařazován do 24hodinové služby. Dále zdůraznil, že služby LZS a SAR je nezbytné zabezpečovat nepřetržitě. Rozdělení směny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti bylo veskrze formální, toliko za účelem dosažení rozdílného odměňování.

[21] Na podporu svých tvrzení žalobce vznesl několik argumentů. Poukázal na skutečnost, že v rámci výkonu služby a služební pohotovosti podléhají vojáci odlišnému velení. Pokud by byla žalobci skutečně nařízena služební pohotovost, nevztahovala by se na něj směrnice LZS/SAR, protože by mu ani nemohl vydat pokyn ke vzletu službu konající lékař (jako je tomu v případě výkonu služby). Jediný, kdo by tak mohl učinit, by byl kmenový velitel, který se však v době od 19 do 7 hodin následujícího dne v místě výkonu služby nezdržoval. Ve skutečnosti však žádný z vojáků nikdy nepochyboval o tom, že i v nočních hodinách podléhá témuž velení jako přes den. Obdobně pak žalobce setrval na tvrzení, že i v době údajně nařízené služební pohotovosti bylo třeba kontinuálně vykonávat předletovou přípravu. Stejně tak zpochybnil argumentaci stěžovatele týkající se čerpání dob odpočinku a uvádí, že i v době označené jako služební pohotovost běžně docházelo k provádění letů, aniž by byly posádky následně vystřídaný.

[22] Žalobce nečiní sporným, že si do výkazů zaznamenával 12 hodin služby a 12 hodin pohotovosti. Takový postup měl však nařízený od velitelů a nemohl činit jinak. Uvedené výkazy se nicméně zpracovávaly se zpožděním několika měsíců a jednalo se pouze o formální podklady, které neodrážely skutečný stav.

[23] Pokud se jedná o rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 – 69, trpí dle mínění žalobce zásadní vadou, neboť se vůbec nevypořádává s otázkou, zda byla služební pohotovost nařízena, a pokud ano, zda to bylo na dobu výkonu služby. Nutnost prokazovat, jakou činnost žalobce v době služební pohotovosti vykonával, by přicházela v úvahu pouze tehdy, pokud by měl žalobce na dobu služební pohotovosti plánovaný nepřetržitý odpočinek mezi směnami. V posuzované věci tomu tak nebylo, přičemž i ze svědecké výpovědi vyplývá, že každý voják předem věděl, že bude na pracovišti zajišťovat 24hodinovou směnu. Úvahy krajského soudu by mohly *ad absurdum* vést až k situaci, že by bylo přezkoumáváno, jakou činnost (a zda vůbec nějakou) žalobce vykonával i v době nařízeného výkonu služby (v některých dnech vůbec ke vzletu vrtulníku ani v době výkonu služby nemuselo dojít). V této souvislosti žalobce zdůraznil, že i v době údajné služební pohotovosti byly vykonávány lety na záchranu života v rámci služby LZS či SAR. Pakliže tedy krajský soud shledal, že nařízení služební pohotovosti bylo nezákonné, nemohl současně aprobovat nezákonný stav spočívající v nevyplacení platu.

[24] Žalobce se dále vyjádřil k obsahu svědeckých výpovědí. Jediným svědkem, který tvrdil, že vydával ústní rozkazy o nařízení služební pohotovosti, byl Ing. J. J. Jeho výpověď je však nevěrohodná a nepravdivá, neboť ani jeho zástupce Ing. P. Š. vydávání ústních rozkazů nepotvrdil. Je tedy otázkou, kdo by tak činil v době nepřítomnosti Ing. J. Je rovněž nelogické, aby Ing. J. vydával písemné rozkazy o nařízení výkonu služby a následně obcházel jednotlivé vojáky, aby jim ústně nařídil, že od 19 hodin již nemají službu, ale služební pohotovost. Od 1. 12. 2005 do 30. 9. 2008 byl velitelem letky Ing. M.

P. a jeho zástupcem Ing. V. E. I k této době existují písemné rozkazy o nařízení služby na 24 hodin, velitel letky přitom popřel, že by komukoliv ústně nařizoval služební pohotovost.

[25] Ve vztahu k promlčení žalobce odkázal na obsah samotné žaloby. Zdůraznil, že je třeba se komplexně zabývat celým obdobím od roku 1998. Pokud mu byl po celé uvedené období plat odpírán, je vyloučeno, aby se jednalo o omyl. Z obsahu spisu naopak vyplývá, že nezákonný postup služebních orgánů byl od počátku motivovaný toliko finanční úsporou.

[26] Žalobce tedy navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl, avšak aby v odůvodnění postavil najisto, že k nařízení služební pohotovosti nikdy nedošlo a stěžovatel je povinen doplatit žalobci plat za vykázané doby služební pohotovosti, včetně všech příplatků, a to za 10 let zpětně.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[27] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí krajského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a jedná za něj k tomu pověřená osoba s náležitým právnickým vzděláním (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[28] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k posouzení kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[29] Podstatou nyní projednávané věci je posouzení zákonnosti způsobu, jakým byly od roku 1998 minimálně do roku 2008 zabezpečovány služby LZS a SAR v rámci 233. vrtulníkové letky na letišti Plzeň-Líně, a s tím související oprávněnosti uplatněných platových nároků vojáků zařazovaných do uvedených služeb, zde konkrétně žalobce. Nejvyšší správní soud předeseílá, že žalobce je toliko jedním z několika desítek vojáků sloužících v rozhodném období u označené letky, kteří se před správními soudy domáhali doplacení platu za doby služební pohotovosti v souvislosti s výkonem služeb LZS či SAR, o kasačních stížnostech podaných v řadě těchto více či méně obdobných věcí již bylo rozhodnuto např. rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 247/2021 – 40, ze dne 19. 1. 2022, č. j. 4 As 315/2021 – 30, ze dne 20. 1. 2022, č. j. 4 As 407/2021 – 50, nebo ze dne 21. 1. 2022, č. j. 10 As 404/2021 – 39 (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). Nejvyšší správní soud v posuzovaném případě neshledal důvod odchýlit se od závěrů přijatých v uvedených rozsudcích.

[30] V posuzované věci není sporu o tom, že žalobce byl jako voják 233. vrtulníkové letky v Plzni – Líních zařazován do služeb LZS či SAR. Služby vykonávané žalobcem byly stanoveny v režimu 12 hodin „standardní“ služby (od 7 do 19 hodin), na niž bezprostředně navazovalo 12 hodin služební pohotovosti. Mezi účastníky řízení však nepanuje shoda na

pokračování

tom, zda byla žalobci služební pohotovost nařízena a zda rozdělení 24hodinové směny nebylo toliko formální, tj. zda žalobce z materiálního hlediska i v době označené jako služební pohotovost nevykonával službu.

[31] Institut služební pohotovosti je upraven v § 30 zákona o vojácích z povolání, podle jehož odstavce 1 (v době, do níž spadají uplatněné nároky) platilo, že „*výžaduje-li to důležitý zájem služby, může nadřízený nařídit vojákovi služební pohotovost*“. Podle odstavce 2 téhož ustanovení se služební pohotovostí „*rozumí přítomnost vojáka ve vojenských objektech nebo na jiných místech, která určí nadřízený, a to mimo dobu služby*“.

[32] Krajský soud vycházel v přezkoumávaném rozsudku z předpokladu, že pro posouzení oprávněnosti nároku žalobce na doplacení ušlého platu je nezbytné posoudit tři okruhy otázek: 1) zda existuje rozkaz, jímž byla žalobci služební pohotovost nařízena, 2) zda byl dán důležitý zájem služby pro nařízení služební pohotovosti (první dvě podmínky tvoří formální aspekt věci, tj. zda byla pohotovost nařízena v souladu se zákonem) a 3) jakou činnost žalobce v době označené jako služební pohotovost fakticky vykonával (materiální aspekt).

[33] Nejvyšší správní soud předepisuje, že se bude držet obdobného schématu, přičemž bude-li se zabývat otázkou existence rozkazů, jimiž měla být žalobci nařízena služební pohotovost, bude tak činit ve vztahu k období let 2005 – 2008. Nároky za dřívější období označily služební orgány za promlčené, čemuž přisvědčil i krajský soud, který neshledal, že by byla námitka promlčení ze strany služebních orgánů uplatněna v rozporu s dobrými mravy. K totožným závěrům již dospěl v předchozím zrušujícím rozsudku ze dne 10. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 – 69, Krajský soud v Ostravě (viz oddíl J rozsudku). Vzhledem k tomu, že k otázce promlčení se nevztahuje žádná kasační námitka (vyjma určitých nejasností ohledně období měsíce července 2005 – k tomu viz níže), Nejvyšší správní soud je v nyní posuzované věci povinen z uvedených závěrů krajských soudů vycházet. V řízení o nynější kasační stížnosti jsou tedy předmětem posouzení toliko nároky za období tří let před podáním žádosti.

[34] Pokud jde o otázku formálního nařízení služební pohotovosti, krajský soud se jí (pro období let 2005, 2006 a 2008) velmi podrobně zabýval v bodech 13 až 29 napadeného rozsudku. Dovodil, že spisový materiál neobsahuje podklady, z nichž by vyplývalo, že konkrétně žalobci byla nařízena služební pohotovost v letech 2005, 2006 a 2008 (tj. nejsou v něm založeny žádné rozkazy, které by tuto skutečnost konkrétně ve vztahu k žalobci dokládaly). Na rozdíl od případů, jimiž se Nejvyšší správní soud zabýval v „pilotních“ rozsudcích ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 246/2021 – 39 a č. j. 1 As 247/2021 – 40, však krajský soud v nyní posuzované věci uznal (obdobně jako ve věci, o níž Nejvyšší správní soud rozhodl již zmiňovaným rozsudkem ze dne 21. 1. 2022, č. j. 10 As 404/2021 – 39), že pro rok 2007 byla organizačním rozkazem ze dne 2. 1. 2007 formálně služební pohotovost nařízena, Nejvyšší správní soud tedy tuto úvahu krajského soudu korigoval mírně odlišně než v uvedených věcech.

[35] Pokud jde o organizační rozkazy velitele útvaru k období let 2005 a 2006, správní spis žádné takové rozkazy neobsahuje. Ve spise jsou založeny pouze části organizačních rozkazů ze dne 2. 1. 2007, 2. 1. 2008 a 30. 9. 2008. Výňatky organizačních rozkazů z roku 2008 sice zmiňují, že směny LZS a SAR jsou dílem slouženy v rámci pohotovosti, jde však

v podstatě jen o poznámku v přehledu jednotlivých druhů služeb a rozkazy (v tom rozsahu, ve kterém jsou ve spisu) o samotném nařizování pohotovosti nic neuvádějí. Organizační rozkaz z roku 2007 jako jediný obsahuje určité relevantní pasáže ve vztahu ke členění služeb LZS a SAR, režimu, v jakém byly vykonávány, a k otázce nařizování služební pohotovosti. Příloha rozkazu (resp. část rozkazu takto označená) se věnuje mimo jiné stanovení časového rozvrhu směn LZS a SAR s tím, že doba od 19 h do 7 h následujícího dne je označena jako „*pohotovost na pracovišti*“. V příloze je dále uvedeno, že „[v]elitel 233. vtl. zabezpečí uveřejnění plánu pracovní doby příslušníků letky zařazovaných do LPZS ve svém rozkaze, velitel 232. vtl. a náčelník skupiny záchranné a výsadkové přípravy v rozkaze velitele 23. zVrL vždy týden dopředu (poslední prac. den v týdnu – na týden následující)“. Z žádného z rozkazů (v podobě, ve které jsou ve spisu), a tedy ani z rozkazu z roku 2007 však nelze dovodit nařízení služební pohotovosti přímo žalobci. Jedná se totiž o obecné dokumenty, které nestanoví žádné povinnosti konkrétním vojákům sloužícím směny LZS a SAR.

[36] Nejvyšší správní soud tedy shrnuje, že k části sporného období (roky 2005 a 2006) organizační rozkazy ve spise zcela absentují. Rozkazy z let 2007 a 2008 obsahují více či méně kusé informace o služební pohotovosti, z žádného z nich však nelze dovodit její nařízení přímo ve vztahu k žalobci. Jak již bylo konstatováno, jedná se o obecné dokumenty, které nestanoví žádné povinnosti konkrétním vojákům sloužícím směny LZS a SAR. Nejvyšší správní soud zde souhlasí se žalobcem, že předpokladem prokázání formálního nařízení služební pohotovosti je existence „personálního“ rozkazu jmenovitě ve vztahu k dotčenému vojákově (v nynější věci k žalobci), a to i s uvedením data, času a popřípadě místa, v němž bude držet pohotovost. Těmto požadavkům nemohou výše zmíněné organizační rozkazy z let 2007 a 2008 dostat (obdobně viz již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 1. 2022, č. j. 4 As 407/2021 – 50).

[37] Pokud stěžovatel tvrdí, že k nařízení pohotovosti došlo organizačními rozkazy ve spojení s denními rozkazy, Nejvyšší správní soud k tomu uvádí, že správní spis obsahuje pouze několik týdenních (či denních, jak je označuje stěžovatel) rozkazů obsahujících rozpis směn LZS a SAR na jednotlivé dny se jmény vojáků zařazených do služby (např. rozkaz ze dne 10. 10. 2005, ze dne 15. 5. 2006, či ze dne 5. 3. 2007, v podrobnostech viz již zmiňované pasáže rozsudku krajského soudu). Ze zmíněných rozkazů nicméně nevyplývá, že by měla být část směny vykonávána v režimu služební pohotovosti, ale naopak se jeví tak, že celých 24 hodin představuje „standardní“ výkon služby. Nařízení služební pohotovosti neprokazují ani další dokumenty, na které odkazuje stěžovatel, jako je např. směrnice LZS/SAR, protože ani v nich není služební pohotovost nařízena konkrétním osobám.

[38] Absence části písemných podkladů si je vědom i stěžovatel. V této souvislosti odkazuje na obsah svědeckých výpovědí, které jsou dle jeho mínění způsobilé chybějící písemnosti nahradit. Zejména tvrdí, že výpovědi prokazují existenci organizačních rozkazů z let 2005 a 2006, a dále uvádí, že denní rozkazy ohledně určení vojáků do služební pohotovosti byly vydávány ústně. Pokud se jedná o organizační rozkazy, Nejvyšší správní soud již shora osvětlil, že ty samy o sobě nepředstavují podklady, na jejichž základě by byla jakémukoliv konkrétnímu vojákově nařízena pohotovost. K otázce vydávání denních rozkazů ústní formou pak vykazují svědecké výpovědi značné rozpory. Ačkoliv někteří ze svědků vydávání ústních rozkazů potvrdili (zejména Ing. J.), jiní dotazovaní uvedený postup striktně odmítli. Kupříkladu Ing. P. uvedl, že vojáky vždy určoval do služby

pokračování

na celých 24 hodin a vydávání ústních rozkazů výslovně popřel. Rozdělení služby na „režim 12/12“ označil za veskrze formální. S ohledem na nejednotně vyznívající svědecké výpovědi proto nelze učinit závěr, že by z nich vyplývalo nařizování služební pohotovosti (tím méně pak konkrétně ve vztahu k žalobci). Nejvyšší správní soud pro úplnost poznamenává, že podobně jako žalobce považuje za nelogické, aby velitel vydával písemné rozkazy, jimiž určil jednotlivé vojáky do 24hodinové služby, a vedle toho následně týmž vojákům ústně nařizoval, že na dobu od 19 do 7 hodin mají být připraveni pouze v režimu služební pohotovosti. Obdobné stanovisko již Nejvyšší správní soud k daným důkazům zaujal např. ve zmiňovaném rozsudku ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 247/2021 – 40.

[39] Podklady shromážděné služebními orgány tedy neskytají oporu pro závěr, že žalobci byla formálně na části směn SAR (LZS) v době od 19 do 7 hodin následujícího dne nařízena služební pohotovost. Námitka stěžovatele, že krajský soud posoudil otázku nařízení služební pohotovosti chybně, je proto nedůvodná.

[40] Pro úplnost Nejvyšší správní soud (stejně jako v opakovaně zmiňovaném rozsudku ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 247/2021 – 40) doplňuje, že i když stěžovatel žalobci vytýká neprokázání oprávněnosti nároku na doplacení ušlého platu, ve vztahu k nařizování služební pohotovosti to byly právě služební orgány, které tížilo důkazní břemeno. Žalobce může jen stěží prokazovat negativní skutečnost (že mu nebyla pohotovost nařízena). Služební orgány přitom nebyly schopny ani za dobu více než 13 let od zahájení řízení snést důkazy, z nichž by nařízení služební pohotovosti vyplývalo. Za těchto okolností Nejvyšší správní soud uzavírá (aniž by byl služebním orgánům poskytován prostor pro doplnění dalších podkladů), že žalobci nebyla služební pohotovost v souvislosti s výkonem služeb LZS a SAR nařízena. Ostatně stěžovatel v této souvislosti zjevně ani žádnými dalšími důkazy nedisponuje, neboť i v kasační stížnosti dává najevo, že předložené podklady jsou dostačující a není zřejmé, jaké další důkazy by měl obstarat.

[41] Navzdory právě uvedenému je však Nejvyšší správní soud přesvědčen, že zjištěné nedostatky spočívající v neexistenci bezvadných rozkazů o nařízení služební pohotovosti ještě samy o sobě nesvědčí o oprávněnosti nároku žalobce. Nejvyšší správní soud nemíní potřebu existence formálních podkladů bagatelizovat. Z obsahu správního spisu a ostatně i z jednotlivých podání žalobce v průběhu soudního řízení (ať již ze samotné žaloby či kupříkladu vyjádření ke kasační stížnosti) je však patrné, že žalobce si byl rozdělení směny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti dobře vědom.

[42] Zda byl takový postup v souladu se zákonem a zda se nejednalo o rozdělení výlučně účelové, je pak otázkou, již se bude Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku dále zabývat. Není ovšem pochyb o tom, že i když z formálního hlediska nebyla služební pohotovost řádně nařízena, žalobce měl povědomost o tom, že vykonává 24hodinové směny, z nichž doba od 19 do 7 hodin je mu vykazována jako služební pohotovost. Od toho se odvíjela i odlišná výše finanční odměny než v době výkonu „standardní“ služby (tj. od 7 do 19 hodin). Pokud by tedy existoval důležitý zájem služby pro nařízení pohotovosti (byť z formálního hlediska řádně nařízena nebyla) a současně by vojáci v určeném období fakticky pouze drželi pohotovost (aniž by pravidelně vykonávali činnosti, které jsou náplní služby LZS a SAR), nemohl by být nárok na doplacení ušlého platu oprávněný.

[43] S ohledem na tuto skutečnost se Nejvyšší správní soud dále zabýval podmínkou pro nařízení pohotovosti vyplývající z § 30 zákona o vojácích z povolání, již je existence důležitého zájmu služby. Krajský soud se této otázce věnoval pouze ve vztahu k roku 2007 (viz bod 32 napadeného rozsudku), v němž shledal, že tento důležitý zájem služby zde v roce 2007 nebyl. Tento závěr přitom stěžovatel v kasační stížnosti nenapadá. Kasační soud však považuje za potřebné se vyjádřit k této problematice i v návaznosti na zbylé roky 2005, 2006 a 2008 právě proto, že z napadeného rozsudku plyne, že za období tří let před podáním žádosti mohou být nároky žalobce na doplacení služebního platu oprávněné, což stěžovatel rozporuje.

[44] Jak již správně vyslovil krajský soud, služební pohotovost představuje výjimečný institut, který obvykle nastupuje v případě nutnosti pokrytí nahodilých, a ne zcela předvídatelných událostí (a to ať již kupříkladu v důsledku náhlé zdravotní indispozice vojáka, či jakékoliv z vnějších příčin, která vyústí v nutnost povolání většího množství vojáků, než je obvyklé). Lze ji užívat pouze v nezbytně nutné míře, a nikoliv k pokrytí pravidelné činnosti, jejíž výkon je nezbytně trvale zajistit.

[45] Důležitý zájem služby nelze spatřovat v nutnosti zajištění běžné náplně služby, a to ani v případě dlouhodobého nedostatku personálu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 9. 2012, č. j. 6 Ads 151/2011 – 126, publ. pod č. 2823/2013 Sb. NSS, či rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2017, č. j. 11 Ad 7/2015 – 47). Právě o takovou situaci se přitom zjevně zčásti jednalo v nyní posuzované věci (viz např. výpovědi Ing. P. či Ing. J. H.). Služební pohotovost nebyla užívána v reakci na mimořádné události, nýbrž jako běžný prostředek zajištění chodu letky, o čemž svědčí i skutečnost, že byla plánována na rok dopředu, pro účely pokrytí části všech směn LZS a SAR. Je tedy zjevné, že v posuzované věci nebyl dán důležitý zájem služby, jak vyplývá z § 30 odst. 1 zákona o vojácích z povolání. Nelze tedy než uzavřít, že důležitý zájem služby nebyl dán nejenom v roce 2007 (což správně dovodil krajský soud), ale ani v letech 2005, 2006 a 2008.

[46] Pro posouzení oprávněnosti nároku žalobce je však třeba zodpovědět také otázku, jaká byla faktická náplň činnosti v době od 19 do 7 hodin, tj. v době označené jako služební pohotovost. Na tento aspekt klade důraz i stěžovatel, který má za to, že žalobce v tomto ohledu neunesl důkazní břemeno.

[47] Krajský soud vycházel při rozřešení uvedené otázky částečně z organizačních dokumentů založených ve spise, především však z obsahu svědeckých výpovědí, které podrobně zrekapituloval (viz zejména body 34 – 47 rozsudku krajského soudu). Uzavřel přitom, že jakkoliv nejsou svědecké výpovědi zcela jednotné, lze z nich dovodit, že i v době služební pohotovosti vykonávali vojáci některé činnosti, které vykonávali i v době výkonu služby. Nejasnosti však panovaly ohledně toho, jak probíhala letová a obdobná příprava. Proto krajský soud stěžovateli uložil, aby se touto otázkou zabýval. Ke zmiňovaným závěrům má však Nejvyšší správní soud zásadní výhrady.

[48] Především není zřejmé, z jakého důvodu klade krajský soud zvýšený důraz na to, aby stěžovatel objasnil, jakým způsobem probíhala letová příprava. Dle přesvědčení Nejvyššího správního soudu se jedná o otázku podružnou, neboť již na základě dosud shromážděných podkladů je patrné, že rozdělení služeb LZS a SAR na 12 hodin „standardního“ výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti bylo veskrze formální

pokračování

(obdobně viz citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 247/2021 – 40).

[49] Pokud jde o svědecké výpovědi, je pravdou, že nejsou zcela bezrozporné. Někteří svědci totiž uváděli, že mezi dobou výkonu služby a služební pohotovostí nebyl žádný rozdíl (zejména Ing. P., Ing. H.), jiní pak tvrdili, že vojáci v době od 19 do 7 hodin následujícího dne drželi pouze pohotovost a mohli odpočívat či se seznamovat s úkoly pro další období (viz výpověď Ing. J. či Ing. K.). V zásadě ze všech výpovědí nicméně vyplývá (na což ostatně upozornil i krajský soud), že určitou činnost vojáci i v době od 19 do 7 hodin vykonávali, a to ať se již jednalo o lety na záchranu lidského života a lety k pátrání či o předletovou a poletovou přípravu nebo dokonce o další činnosti, jako je výcvik, lety na udržení a obnovení rozlétanosti apod.

[50] Dle mínění Nejvyššího správního soudu tedy lze mít za prokázané, že vojákům, kteří formálně vykonávali službu LZS a SAR v režimu služební pohotovosti, byla v jejím průběhu nařizována minimálně činnost, která je právě hlavní náplní uvedených služeb (tj. lety za účelem záchrany života či pátrání). To ostatně vyplývá již z podstaty věci, neboť režim 12/12 sloužil právě k zabezpečení služeb LZS a SAR, které je nezbytné vykonávat nepřetržitě. V daném případě se přitom nejednalo o situaci, kdy by i v nočních hodinách (či přesněji v době od 19 do 7 hodin) někteří vojáci vykonávali „standardní službu“ LZS a SAR a jiní byli připraveni v režimu služební pohotovosti pro případ nutnosti povolání dalších vojáků do služby (např. jako posil či náhrady v důsledku náhlé indispozice pravidelného člena posádky). Vojáci, kteří se měli nacházet v režimu služební pohotovosti, totiž toho času představovali jediné členy letky připravené k provádění úkolů služeb LZS a SAR. Tímto způsobem pak velitelství letky plánovaně zajišťovalo její provoz v průběhu celého roku (na základě opakovaně zmiňovaných organizačních rozkazů).

[51] Nejvyšší správní soud tedy nemá pochyb o tom, že rozdělení směn LZS a SAR bylo výlučně formální a účelové, zřejmě vedené snahou o finanční úsporu či v důsledku dlouhodobé personální poddimenzovanosti letky (jak to ostatně vyplývá i ze svědeckých výpovědí). Nelze vyloučit, že vojáci určení do služeb LZS a SAR podstatnou část doby označené jako služební pohotovost žádné úkoly nevykonávali a že se kupříkladu mohli věnovat odpočinku. To však nic nemění na skutečnosti, že to byli pouze a výlučně oni, kdo museli být stále připraveni vykonávat činnost, která je náplní služby LZS a SAR, stejně jako v době od 7 do 19 hodin. Přitom doba ke vzletu vrtulníku činila čtyři minuty přes den a deset minut v noci pro vrtulník LZS, deset minut v jakoukoliv dobu pak pro vrtulník SAR.

[52] Ačkoliv správní spis neobsahuje podrobné informace o náplni služeb LZS či SAR, vyplývá z něj přinejmenším tolik, že zásadním aspektem je neustálá připravenost ke vzletu vrtulníku, přestože k němu fakticky nemusí dojít. V době od 7 do 19 hodin byli přitom vojáci zařazení do služby LZS a SAR finančně ohodnoceni za výkon služby, a to bez ohledu na to, jakou činnost (a zda vůbec nějakou) fakticky vykonávali. Neposuzovalo se tedy, zda došlo k aktivaci vrtulníku, či nikoliv. Stěžovatel přitom nepředestřel žádné relevantní argumenty, pro něž by mělo být na dobu od 19 do 7 hodin nahlíženo jinak. Sám uvádí, že vojáci museli být připraveni ke vzletu vrtulníku (přičemž se na ně vztahovaly shora zmiňované časové limity 4/10 minut) a v kasační stížnosti dokonce připouští, že jim byly nařizovány i jiné činnosti. Tyto skutečnosti tedy ve svém souhrnu svědčí o závěru,

že pro rozdělení směn neexistoval žádný legitimní důvod a ze strany služebně nadřízených orgánů žalobce se jednalo o snahu o obcházení zákona (krácení žalobce na jeho platových nárocích), která nemůže požívat právní ochrany.

[53] Nejvyšší správní soud tedy obdobě jako v rozsudku ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 247/2021 – 40, uzavírá, že žalobci, jakožto vojáku vykonávajícímu služby SAR (LZS), nebyla v rozhodném období formálně nařízena služební pohotovost a pro takový postup nebyla splněna ani podmínka existence důležitého zájmu služby (či taková skutečnost minimálně neplyne ze spisu a ani ji nikdo netvrdil). V neposlední řadě soud zjistil, že v době označené jako služební pohotovost vykonávali vojáci (a tedy i žalobce) tutéž činnost, která je náplní činnosti LZS a SAR, a to zcela pravidelně. Z materiálního hlediska tedy žalobce vykonával 24hodinové služby, za které mu náleží příslušný plat, včetně případných dalších příplatků.

[54] Konečně se Nejvyšší správní soud zabýval rovněž poslední námitkou stěžovatele, která se týkala otázky promlčení. Stěžovatel se především ohradil vůči tvrzení krajského soudu, že rozsah promlčených nároků posoudil odlišně oproti služebnímu orgánu I. stupně. K tomu Nejvyšší správní soud uvádí, že dle formulace výroku prvostupňového rozhodnutí služební orgán I. stupně patrně považoval za promlčený i nárok na plat za červenec roku 2005. Přitom za poslední den pro jeho uplatnění označil 16. 8. 2008. Ze správního spisu je však patrné, že žádost žalobce podal dne 14. 8. 2008, resp. na příslušný vojenský útvar byla tato žádost doručena dne 15. 8. 2008. Stěžovatel pak dospěl k závěru, že promlčeny byly nároky za červen roku 2005 (a všechny dřívější nároky). Za těchto okolností je tedy zjevné, že stěžovatel posoudil otázku promlčení částečně odlišně, nevysvětlil však, jak se jeho korekce úvah služebního orgánu I. stupně promítla do výroku napadeného rozhodnutí. I poslední kasační námitka je tedy nedůvodná.

IV. Závěr a náklady řízení

[55] Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[56] Navzdory tomu byl Nejvyšší správní soud nucen korigovat část argumentace krajského soudu. Jakkoliv totiž souhlasí s jeho závěrem, že napadené rozhodnutí neobstojí, pročez bylo třeba přikročit k jeho zrušení, nesdílí některé jeho úvahy.

[57] Nejvyšší správní soud proto konstatuje, že z dosud shromážděného materiálu jednoznačně plyne oprávněnost nároku žalobce na doplacení ušlého platu, a to na rozdíl od krajského soudu, který stěžovateli uložil doplnit spisovou materii a odstranit existující rozpory v dosavadních zjištěních. To za současného stavu skutkových zjištění není zapotřebí.

[58] Nejvyšší správní soud zvažoval, zda by formálně neměl kasační stížnosti vyhovět a vrátit věc krajskému soudu k dalšímu řízení. Takový postup však nepovažoval za účelný, neboť krajskému soudu by nezbylo, než přejmout závazný právní názor vyslovený v tomto rozsudku a nemohl by do věci již vnést žádnou zásadní novou argumentaci. S ohledem na již tak neúnosnou délku dosavadního řízení proto zdejší soud tuto variantu opustil.

pokračování

[59] Dále Nejvyšší správní soud zvažoval, zda by neměl přikročit ke zcela výjimečnému kroku spočívajícímu ve zrušení rozsudku krajského soudu za současného zrušení napadeného rozhodnutí žalovaného (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2020, č. j. 8 As 135/2018 – 23). Ani k tomuto postupu však neshledal předpoklady. Je tomu tak zejména proto, že rozsah soudního přezkumu v řízení o žalobě byl částečně odlišný od řízení o kasační stížnosti. Krajský soud se totiž kromě stěžejní sporné otázky zabýval rovněž několika dalšími námitkami (zejména problematikou promlčení a rozšíření žádosti – viz body 51 – 61 rozsudku). Vzhledem k tomu, že správnost posouzení těchto otázek nebyla v kasační stížnosti žalovaného zpochybněna, nemohl se jimi Nejvyšší správní soud v nynější věci zabývat a v případě zrušení rozsudku krajského soudu by tedy zůstaly pro další postup služebních orgánů nezodpovězeny.

[60] Z uvedených důvodů Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl. Při novém posouzení věci je však stěžovatel vázán jak závěry krajského soudu (v tom rozsahu, v němž je Nejvyšší správní soud aproboval, resp., v němž nebyly posuzovanou kasační stížností napadeny), tak závěry uvedenými v tomto rozsudku. Především tedy musí vycházet z názoru vyjádřeného Nejvyšším správním soudem, že nárok žalobce na doplacení ušlého platu za posuzované období, včetně případných dalších příplatků, je důvodný. Je pak na stěžovateli, aby určil (s ohledem na zjištěné odsloužené doby), jaká bude konkrétní výše tohoto nároku.

[61] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud na základě § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce měl ve věci úspěch, a proto mu vůči neúspěšnému stěžovateli přísluší právo na náhradu nákladů řízení vynaložených na odměnu a náhradu hotových výdajů svého právního zástupce za jeden úkon právní služby, který zástupce žalobce učinil v řízení o kasační stížnosti, a to sepis vyjádření ke kasační stížnosti [tj. úkon podle § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), za něž advokátovi náležela odměna ve výši 3100 Kč a paušální částka náhrady hotových výdajů ve výši 300 Kč]. Zástupce žalobce je plátcem DPH, soud proto zvýšil náhradu nákladů řízení o částku odpovídající příslušné dani. Celkově je tedy stěžovatel povinen uhradit žalobci na náhradě nákladů řízení částku ve výši 4114 Kč.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 9. února 2022

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu